

מסכת ברכות

פרק ראשון מאימתי

בשעת שכיבה [=בערב] ובשעת קימה [=בבקר].

סידור דיני המשנה בפרק זה

מאחר שלמדנו בתורה, שמצווה לקרוא פרשת שמע בזמן השכיבה ובזמן הקימה, **בא התנא לפרש, מתי הוא זמן השכיבה, ומתי הוא זמן הקימה**, [כפי שיתבאר בעזה"י להלן].

ותחילה, במשנה הראשונה, **ביאר התנא מתי הוא זמן השכיבה, ולאחר מכן** במשנה השניה [בדף ט'] **ביאר התנא מתי הוא זמן הקימה. ושני טעמים לסדר זה.**

טעם אחד הוא, **משום** שבכתוב המצווה לקרוא בזמן שכיבה ובזמן קימה, הקדימה תורה את השכיבה לקימה, **שנאמר** "וּבְשֶׁכְּבֶדְךָ וּבְקוּמֶךָ".

טעם שני הוא, **משום** שכן מצינו בבריאת העולם, שהלילה קודם ליום, כמו **שנאמר**, "וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד" (בראשית א' ה'), ולכן זמן שכיבה שהוא בלילה, קודם לזמן הקימה שהוא ביום.

אכן, אחרי שביאר התנא מתי הם הזמנים הללו

סוברים שקריאת שמע כולה מדרבנן, [עיי' בות' בסוף הפרק, ולקמן דף כ"א בד"ה הכי גרסינן, ובד"ה ההוא, ובמה שצינו שם בגליון], ודעת הרבה, אף שסוברים קריאת שמע דרבנן, היינו שפרשיות אלו הן מדרבנן, אבל מן התורה צריך לקרות איזה פרשה בבוקר ובערב, ויוצאין, רק שחז"ל תיקנו פרושות אלו... [מנחת חינוך מצוה תי"ח].

דף ב'

דיני המשניות, יתבארו בעזה"י על סדר דפי הגמרא.

תנא אקרא קאי

בתחילת המסכת הראשונה שבש"ס, לימדו אותנו חכמים כלל גדול, והוא, שהתנא, מסדר המשנה, אקרא קאי [=התנא עומד על התורה], **כלומר, כל דברי המשנה** שבש"ס, **אמורים** למי שכבר למד את כל דברי המקרא, **ועל בסיס ידיעת המקרא**, בא התנא ושנה את כל המשניות.

מצוות קריאת שמע

בפרשת שמע [היא הפרשה הפותחת במילים, "שמע ישראל: יהוה אחד" (דברים ו, ד)] **נאמר**, "וַיִּשְׁמַעְתֶּם לְבַבְכֶם וְדַבַּרְתֶּם בְּסֵם בְּשִׁבְעָה בְּבֵיתְךָ וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ וּבְשֶׁכְּבֶדְךָ וּבְקוּמֶךָ" (דברים ו' ז'), ולדעת רוב התנאים¹, הכתוב הזה מלמד, **שמצווה לקרוא את הפרשה הזו**,²

¹ חוץ מרבי יהודה כפי שיתבאר בעזה"י בהמשך.

² כן הוא לכאורה, שהמצווה היא לקרוא את הפרשה הזו. ולפי זה, מאחר שנאמר גם בפרשת והיה אם שמוע, "לְדַבֵּר בְּסֵם ... וּבְשֶׁכְּבֶדְךָ וּבְקוּמֶךָ", כמו כן מצווה לקרוא אותה פרשה בשעת שכיבה ובשעת קימה, וכל הדינים האמורים בפרשת שמע, אמורים גם בפרשת והיה אם שמוע. אכן יש הרבה שיטות בזה, יש סוברים שפרשה ראשונה [בלבד] היא מן התורה, [עיי' כאן ברש"י סוף ד"ה עד סוף], ויש סוברים ששתי הפרשיות הן מן התורה, ויש סוברים שפסוק ראשון [בלבד] הוא מן התורה, ויש